

innovative solutions, which will be the key mechanism for creating and sustaining competitive advantage, development of adaptive competencies of the University and its employees. Thus, an updated organizational and technological tools of university management, the introduction of new management tools with a focus on the use of organizational knowledge. Given the large number of factors discussed there is a need to further their group, setting different kinds of combinations and interdependencies as a basis for constructing the transformational model of management of innovative university, which contributes to its establishment as a self-developing adaptive organization.

organizational management, universities, competence, change, education, science, innovation, evaluation

Одержано 28.04.14

УДК 339.742

О.С. Масленко, асп.

Институт світової економіки і міжнародних відносин НАН України

Світова валютно-фінансова система як складова нового геоекономічного простору

У статті розкривається суть поняття геоекономіка. Проаналізовано і обґрунтовано взаємозв'язок політики і економіки. Виокремлено роль міжнародних фінансових установ та світової валютної системи у розгортанні кризових явищ і досягненні геополітичних цілей країнами-емітентами основних світових (резервних) валют. Зроблені висновки щодо подальших шляхів розвитку світової валютно-фінансової системи з урахуванням сучасних тенденцій.

геополітика, геоекономіка, світова валютна система, глобальна нестабільність, кризові явища, емісія

А.С. Масленко, асп.

Институт мировой экономики и международных отношений НАН Украины

Мировая валютно-финансовая система как составляющая нового геэкономического пространства

В статье раскрывается сущность понятия геэкономика. Проанализированы и обоснованы взаимосвязь политики и экономики. Выделены роль международных финансовых учреждений и мировой валютной системы в разворачивании кризисных явлений и достижении геополитических целей странами-эмитентами основных мировых (резервных) валют. Сделаны выводы относительно дальнейших путей развития мировой валютно-финансовой системы с учетом современных тенденций.

геополитика, геэкономика, мировая валютная система, глобальная нестабильность, кризисные явления, эмиссия

Постановка проблеми. Сучасна архітектура світової валютної системи, вибудовувалась під впливом та в інтересах окремих країн світу й у такому вигляді давно не забезпечує сталого розвитку та стабільності. Фактично вона стала не лише джерелом глобальної нестабільності, а й інструментом геополітичного впливу, що за ефективністю досягнення зовнішньополітичних цілей, в умовах глобалізаційно-інтеграційних процесів, не має аналогів. Задля досягнення абсолютної світової гегемонії, в останні майже 70 років, відбувалось постійне зміщення акцентів зі збройного протистояння до латентного фінансово-економічного. Валютна система давно перетворилась на потужний інструмент нової геополітики – геоекономіку.

Сьогодні все більше авторів [1, с. 13; 2] говорять про керований характер цілого ряду кризових явищ (економічного і політичного характер) зорганізованих з метою ослабити еволюційні процеси у світовій валютній системі, спрямовані на

диверсифікацію ризиків, пов'язаних з політичною й економічною перевагою «старих» світових країн-гегемонів.

Важливість розробки цього питання обумовлюється роллю світової валютної системи на сучасному етапі розвитку світового господарства, необхідністю пошуку шляхів подолання наслідків глобальної кризи та диверсифікацією ризиків для світового відтворювального процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою дослідження послужили праці вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема О. Плотнікова, В. Новіцького, В. Катасонова, В. Якуніна, С. Сулакшина, В. Дергачова, В. Іноземцева, Л. Саакадзе, О. Сльозко, О. Терещенко, Т. Панфілової, С. Цатурян, Г. Філімонова та ін.

Протікання процесу сучасного світогосподарського відтворювального процесу під впливом глобальної нестабільності, та масштабних фінансово-економічних потрясінь, що спровоковані спочатку просуванням, а потім і захистом геополітичних інтересів країн-емітентів основних світових валют потребує додаткового переосмислення. Зроблені висновки дадуть можливість по-іншому подивитись на події, що дестабілізують ситуацію у світі.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз ефективності функціонування світової валютної системи через призму нової геополітики та її роль у розгортанні кризових явищ.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, економіка і політика перебувають у тісному взаємозв'язку і взаємодії. Зв'язок політики і економіки має безпосередній характер. Визначальну роль в цьому взаємозв'язку виконує економіка. Вона становить матеріальну основу політики. Розвиток економічних процесів детермінує політику. Зміст політики, тих чи інших політичних рішень і дій у кінцевому рахунку визначаються економічними інтересами людей або країн [3]. Справжня політика є не що інше як свідоме використання економічних законів [3], а в умовах зростаючої глобалізації та поглиблення міжнародного поділу праці вона трансформується у політику з новими завданнями, засобами та масштабами – нову геополітику або ж геоекономіку.

Визначаючись з понятійним апаратом слід погодитись з думкою В. Дергачова, який ототожнює нову геополітику з геоекономікою, та розуміє під геоекономікою геополітику з позицій економічної могутності держави або блоку. Геоекономіка - це політика перерозподілу ресурсів і світового доходу. Основні надприбутки (ренту граничної енергетики) отримують світові полюса економічного і технологічного розвитку. Геоекономіка досліджує трансформацію міжнародних економічних відносин, світогосподарську інтеграцію та створення конкурентоспроможних регіональних умов господарювання під впливом факторів глобалізації [4].

Геоекономіка (нова геополітика) почала формуватися у середині минулого століття, коли за результатами Другої світової війни створились два найпотужніші світові полюси – Радянський союз та США. Розпочалася нова епоха у боротьбі за світове панування між двома ідеологіями: капіталізмом і комунізмом. Відбулося зміщення акцентів від відкритого силового протистояння до економічного з одночасним нарощуванням військового потенціалу. І одним із головних засобів у цьому «змаганні» стала валютна система.

Світова валютна система дуже вдало використовувалась США. Після підписання у 1944 році Бреттон-Вудських домовленостей, фактично, американський долар був прирівняний до золота та став беззаперечним гегемоном фінансового світу. З допомогою своєї валюти Америка вибудувала імперію й отримала можливість майже безконтрольно здійснювати емісію долара та безмежно нарощувати державний борг. Жодна країна у світі не може дозволити собі споживати майже 40% світового ВВП, виробляючи при цьому лише 20% [5]. США перетворились, завдяки абсолютній гегемонії своєї валюти, на світового банкіра і кредитора, здатного диктувати свої умови країнам-реципієнтам. США стали не лише локомотивом світової економіки, головним джерелом світового

попиту, а й джерелом нестабільності [6] (політичної та економічної) з усіма витікаючими наслідками.

Цілком очевидно, що побудована «імперія долара» [7] вимагає відповідного захисту, який у глобальному масштабі здійснюється через світові регулятивні установи МВФ та Світовий банк. США давно не здійснює запозичень у МВФ та, маючи найбільшу «голосуючу долю» в його статутному фонді, перешкоджають реформам у цій структурі, покликаним підвищити стабільність світової валютної системи [8]. Все очевиднішими видаються висновки, про незацікавленість США у стабільності світової валютної системи та неефективності функціонування міжнародних валютно-фінансових інституцій, які функціонують в умовах латентного диктату США. Фактично міжнародні фінансові інститути виступають надпотужним інструментом у реалізації геополітичних інтересів США, покликаних забезпечити несправедливий перерозподіл суспільних благ на їх користь.

Використання світової валютно-фінансової системи у досягненні геополітичних цілей підтверджує і Д. Перкінс, стверджуючи, що згадані міжнародні установи не були зацікавлені у фінансовому оздоровленні країн-отримувачів кредитних ресурсів [9], а лише посилювали несправедливість «розподілу ресурсів і світового доходу» [4] в інтересах США. Все частіше лунають ствердження, що «за період існування МВФ він нікому ще не допоміг» [10].

Фактично, нинішня світова валютно-фінансова система представляє собою однополярну модель, яка за рахунок монополістичного емісійного центру з одного боку забезпечує велику частину світового попиту, а з іншого боку постійно знижує рентабельність власного реального сектора. Це призводить до гіпертрофії третинного сектору економіки, «роздування бульбашок» та виникненню кризових явищ, які країна-емітент, поки-що, успішно експортує за свої межі. Яскравим прикладом цього є остання криза, яка розпочалась з іпотечного сектору американської економіки і втягнула у свою воронку всі континенти світу.

Варто зауважити, що американський уряд рятував власну економіку новою емісією (т.з. програмами кількісного пом'якшення «Quantitative easing»²), що загрожує шаленою гіперінфляцією. Вважається, що світова гіперінфляція буде викликана внаслідок практично необмеженого запозичення з боку США, що прирівнюється до надлишкової емісії долара і має вести, на думку експертів, до ослаблення національної валюти США. Наступним логічним кроком виглядає "гонка девальвацій", коли більшість країн знецінять свої валюти в гонитві за конкурентоспроможністю товарів. Необхідно пам'ятати, що запустити гіперінфляцію й інфляційні процеси легко, а зупинити даний процес вкрай важко. Минулого разу допомогла Друга Світова [11].

Для США гіперінфляція означатиме знецінення власної валюти та неможливість здійснювати запозичення на зовнішніх ринках, що призведе до різкого і значного падіння рівня життя населення та зростання соціальних витрат з одночасною ескалацією соціальної напруги. Очевидно, що такий сценарій розвитку подій несе великі політичні ризики для правлячих кіл, а тому ймовірність розвитку такого варіанту подій, з урахуванням потужного лобі³, прямує до нуля. Натомість цілком логічним, з точки зору

² Програма кількісного пом'якшення (ПКП) – являє собою інструмент грошово-кредитної політики, який передбачає державні грошові вливання в економіку країни з метою збільшення грошової маси на руках. Кінцевої метою таких заходів є зростання споживання і виробництва, і як наслідок, відновлення стабільної економічної ситуації.

ПКП використовується державами тоді, коли відсоткова ставка країни настільки низька, що оперувати нею для зниження курсу національної валюти та підвищення грошової маси, можливості немає.

Негативним наслідком ПКП є можлива найсильніша інфляція, яка може виникнути у процесі відновлення економіки країни.

ПКП розроблені спеціально для США.

³ Під потужним світовим лобі мається на увазі МВФ, Світовий банк та в значній мірі ООН.

американської геоeкономіки, виглядає наступний варіант подолання ризиків гіперінфляції всередині країни та забезпечення стабільності емісії долара – дестабілізація політичної та економічно ситуації у світі.

І ризики для імперії долара існують. Внаслідок постійно зростаючої кількості криз та невідповідності світової валютної системи базовим принципам, науковцями почали обговорюватись різні варіанти реформ: від повернення до золотого стандарту до енерговалюти. Всі пропонувані варіанти в тій чи іншій мірі несуть загрозу світовій гегемонії американського долара, а значить і геоeкономічних інтересам США. На деяких проектах реформування світової валюти варто зупинитись окремо – вони дадуть певне розуміння причин глобальної політико-економічної нестабільності.

Внаслідок назрівання великих проблем у американській економіці, ряд мусульманських країн-експортерів нафти у 2001 році почав активно обговорювати створення «Золотого динару» й продаж нафти за золото. Це могло б обвалити американську валюту з усіма витікаючими наслідками. За словами керівника видобувної компанії Tan Range Дж. Синклера: «Ісламські країни практично контролюються через американський долар, який є для них основною розрахунковою валютою. Велика ймовірність того, що при нападі США на Ірак залп у об'єднаного ісламського світу буде направлений на американський долар через золотий динар. Пришестя золотого динара призведе МВФ і Світовий банк до падіння в прірву» [12]. З метою забезпечення своїх потреб у нафті США здійснило інтервенцію в Ірак і захопило контроль над другою у світі за запасами нафти країною. Військові дії на Близькому сході значно дестабілізували політичну й економічну ситуацію, ряд країн відмовився від участі над проектом «Золотого динару». З часом активним розвитком проекту зайнялася Лівія. Внаслідок «Арабської весни» 2010-ро року США повалило керівництво ряду Близькосхідних країн, нейтралізувавши таким чином, загрозу для своєї валюти.

У 2010 році, «вспливла» на гору проблема боргової кризи країн-учасниць зони Євро, роздмухана американськими рейтинговими агенціями та приватними інвесторами через надмірний борг ряду країн (PIIGS). Внаслідок цього курс євровалюти суттєво «просів» по відношенню до долара США. Америка знову від цього виграла.

Яскравим прикладом взаємозв'язку з кризовими явищами та бажанням країн накопичувати валютні резерви у американській валюті, попри багато суттєвих запитань до стану її економіки, є різновекторність (рис. 1) у трендовому формуванні валютних резервів на користь долара США. Така ситуація тільки підтверджує взаємозв'язок між рядом криз та досягненням головних цілей американської нової геополітики.

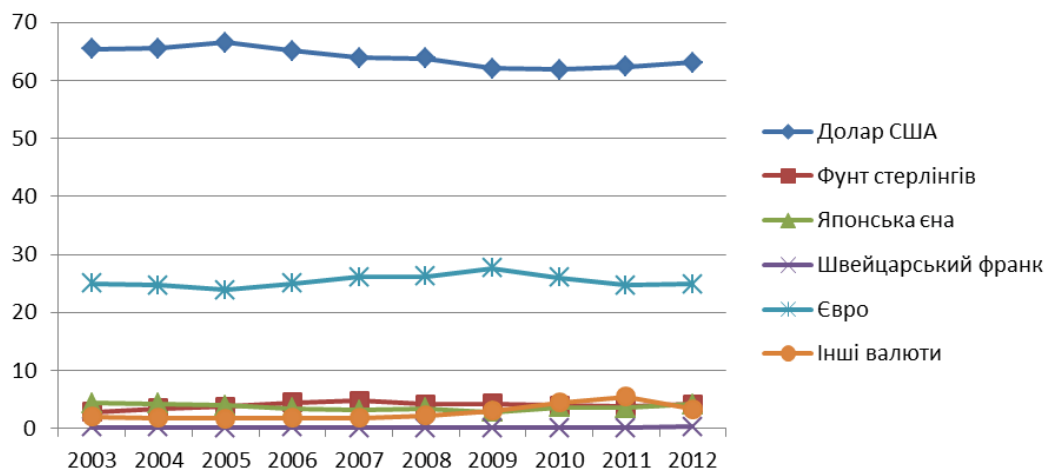

Рисунок 1 – Динаміка валютної структури світових валютних резервів
Джерело: побудовано автором на основі даних [13].

Усвідомлюючи міць такого потужного інструменту, як валюта, що активно використовується у досягненні геоекономічних цілей, ряд країн активно почала працювати над диверсифікацією ризиків розвитку і поширення небажаних явищ на їх економіки. Визначальна роль у цьому процесі, належить регіоналізації з послідувачим створення регіональних економічних угруповань зі своїми валютами [14, с. 82]. На думку А. Вожжова, статусу регіональних резервних з плином часу реально можуть набути валюти країн Перської затоки, Південної Америки, Південної Африки, країн СНД, що об'єдналися навколо Росії, а також країн Азіатського союзу. Статус або колективних (у міру об'єднання з сусідами), або самостійних, у міру розвитку їх економік можуть отримати валюти Японії, Китаю та Індії, або нові колективні валюти у міру створення на їх основі відповідних регіональних союзів [15, с. 26].

Останні події навколо України ставлять під сумнів можливість створення регіональної економічної зони на чолі з Росією. Без України неможливо створити ефективне економічне угруповання, валюта якого могла б слугувати у якості резервної.

Не поспішає зі зміною статусу своєї валюти на резервну і Китай, адже для цього необхідно привести економіку у відповідність до цілого ряду жорстких вимог.

Висновки. Очевидно, що архітектура сучасної світової валютної системи буде змінюватись. Серед усіх можливих варіантів її трансформації, на нашу думку, буде саме створення потужних регіональних економічних угруповань зі своїми емісійними центрами. До інтенсифікації таких трансформацій у валютній сфері змушує глобальна нестабільність, що спровокована використанням світової валютної системи у якості інструменту нової геополітики.

Подальші наукові пошуки, на нашу думку, мають сконцентруватись у напрямки дослідження еволюційних процесів у валютній системі та перетворенні її на мультивалютну, як найбільш життєздатну, незалежну та стабільну форму забезпечення поступального розвитку світогосподарського відтворювального процесу.

Список літератури

1. Якунин В.И. Политическое измерение мировых финансовых кризисов. Феноменология, теория, устранение: монография / [В.И. Якунин, С.С. Сулакшин, Н.А. Аверкова и др.]. – М.: Научный эксперт, 2012. – 632 с.
2. Цатурян С.А. Финансово-экономический кризис как инструмент реализации геополитических интересов США: от «Долгой депрессии» 1873 - 1896 гг. до «Великой депрессии» 1929 - 1933 гг. [Электронный ресурс] / С.А. Цатурян, Г.Ю. Филимонов. – Режим доступа: http://www.georgefilimonov.com/articles/financial-and-economic-crisises-in-usa/#_ftnref14
3. Взаимоотношение политики и экономики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://politologiyalekicii.ru/zhizn/vzaimootno.php>
4. Дергачев В.А. Геополитический словарь-справочник [Электронный ресурс] / В.А. Дергачев. – Режим доступа: <http://dergachev.ru/geoe/index.html>
5. Хазин М. США много потребляют, но мало производят [Электронный ресурс] / М. Хазин. – Режим доступа: <http://www.km.ru/avtorskaya-kolonka/2011/06/03/mirovaya-ekspansiya-ssha/ssha-mnogo-potrebyayut-no-malo-proizvodyat>
6. МВФ: Ліміт держборгу США загрожує світовій економіці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/mvf-limit-gosdolga-ssha-ugrozhayet-mirovoy-ekonomike-11072011083500>
7. Кобяков А.Б. Закат империи доллара и конец "Пах Americana" / А.Б. Кобяков, М.Л. Хазин. - М.:Вече, 2003. - 368 с.
8. Реформа МВФ, или как всем миром проигнорировать США [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://rusevik.ru/ekonomika/60806-reforma-mvf-ili-kak-vsem-mirom-proignorirovat-ssha.html>
9. Перкинс Д. Исповедь экономического убийцы [Электронный ресурс] / Д. Перкинс. – Режим доступа: http://www.e-reading.ws/bookreader.php/44216/Perkins_-_Ispoved%27_ekonomicheskogo_ubiiicy.html
10. Бирюков В. Что такое МВФ [Электронный ресурс] / В. Бирюков. – Режим доступа: <http://www.vremia.ua/rubrics/zakulisa/4573.php>
11. Волынский А. Сценарий "сильного доллара": альтернатива "мировой гиперинфляции". [Электронный ресурс] / А. Волынский. – Режим доступа: <http://www.warandpeace.ru/ru/commentaries/view/32181/>

12. Gold dinar a reason for war? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://havacuppahemlock1.blogspot.com/2013/09/the-gold-dinar-threat-to-us-dollar.html>
13. IMF. Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves (COFER). [Electronic Resource]. – Mode of access: URL: <http://www.imf.org/external/np/sta/cofer/eng/index.htm>
14. Масленко О. Мультивалютність як напрямок трансформації світової валютної системи. Шляхи трансформації міжнародної валютно-фінансової системи: матер. між. наук.-теорет. між від. конф. / відп. ред. О.О. Сльозко // К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2013. – 96 с. С. 81-83.
15. Вожжов А.П. О тенденциях и противоречиях развития мировой валютной системы / А.П. Вожжов, М.Г. Коновалова // Финансы и кредит. – 2009. – №31. – С. 19-26.

Oleksandr Maslenko

Institute of World Economy and International Relations of the NAS of Ukraine

Global monetary and financial system as a part of the new geo-economic space

The article reveals essence of the notion of geo-economics.

Analyzed and substantiated interconnection of politics and economics. Determined the role of international financial institutions and the global monetary system in the deployment of the crisis and achievement geopolitical objectives of issuer-countries main of the world (reserve) currencies.

Conclusions were made about the future path of the global financial system based on current trends.

geopolitics, geo-economics, the global monetary system, global instability, crises, emission

Одержано 12.05.14

УДК 330. 341.1

С.А. Попель, асп.

Хмельницький національний університет

Стан і перспективи розвитку інноваційної інфраструктури в Україні

У статті наведено визначення сутності інноваційної інфраструктури. Проаналізовано нормативне забезпечення створення і розвитку її основних об'єктів. Вивчено основні структурні елементи інноваційної інфраструктури, створення яких передбачалось державною цільовою програмою на 2009-2013 рр. Досліджено сучасний стан і основні перспективні напрямки розвитку інноваційної інфраструктури України.

інноваційна інфраструктура, міжнародні інноваційні центри, державна цільова програма розвитку інноваційної інфраструктури

С.А. Попель, асп.

Хмельницький національний університет

Состояние и перспективы развития инновационной инфраструктуры в Украине

В статье приведено определение сущности инновационной инфраструктуры. Проанализировано нормативное обеспечение создания и развития ее основных объектов. Изучены основные структурные элементы инновационной инфраструктуры, создание которых предусматривается государственной целевой программой на 2009-2013 гг. Исследовано современное состояние и основные перспективные направления развития инновационной инфраструктуры Украины.

инновационная инфраструктура, международные инновационные центры, государственная целевая программа развития инновационной инфраструктуры